

Osvrt na aktualni ustroj i djelokrug rada sanitarne inspekcije

Ivo Afrić

Pomoćnik ministra zdravstva i socijalne skrbi

UVOD

Sanitarna inspekcija jedna je od nadzornih službi (uz poreznike i carinu) sa najdužom tradicijom postojanja u organiziranim društvenim zajednicama (državama).

Izraz «sanitarna» potječe od rimske riječi: sanitas = zdravlje. Tako da se u hrvatskom izričaju slobodno može za Sanitarnu inspekciju rabiti izraz i zdravstvena inspekcija. U anglosaksonskom području ta se služba zove «ekološko-zdravstvena služba» (envronngntal health servites) a u istočno-evropskom području, sanitarno-epidemiološka služba (sanepid).

Tijekom svog postojanja ova služba sustavno je širila svoje nadležnosti na sva područja društvenog života koja bi mogla nepovoljno utjecati na zdravlje ljudi.

Međutim, izrazito brzim razvojem tehnike i tehnologije, poglavito tijekom proteklog 20-tog stoljeća proporcionalom brzinom širio se krug rizičnih kauzalnih noksi po zdravlje ljudi, prelazeći od klasičnih masovnih opasnosti po zdravlje (zaraznih bolesti), na sve više prisutne opasnosti koje uvjetuje radna i životna okolina čovjeka, te promjena načina življenja (prehrana, voda za piće i rekreaciju, kvaliteta zraka, zaštita zdravlja radnika na radu, opasne tvari – kemikalije, zračenja, buka i drugo).

Pod tako snažnim utjecajem tehnčko-tehnološkog razvoja Sanitarna inspekcija kao dio ukupne preventive u zdravstvu, djelomično gubi korak u srazu sa paramedicinskim strukama i službama koje preuzimaju dio preventivno zdravstveno nadzorne funkcije (inspekcije zaštite na radu, inspekcije zaštite okoliša, inspekcije tržišta, inspekcije hrane i sl.).

SADAŠNJI USTROJ I STANJE ORGANIZIRANOSTI I OPREMLJENOSTI SANITARNE INSPEKCIJE U HRVATSKOJ

Država Hrvatska donijela je Zakona o sanitarnoj inspekciji u ožujku 1999. godine koji je i danas na snazi. Tim Zakonom uređena je organizacija i ustrojstvo sanitarne inspekcije te njene nadležnosti i ovlasti, kao temeljne pretpostavke za učinkovito funkcioniranje službe i obavljanje sanitarno – inspeksijskog nadzora.

Sanitarna inspekcija organizaciono je ustrojena pri tijelima državne uprave i to:

1. Pri Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi

- Sanitarna inspekcija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi,
- Granična sanitarna inspekcija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi,

2. U granicama regionalnih (područnih) jedinica lokalne samouprave

- Sanitarna inspekcija u Uredima državne uprave u županijama i

3. Pri gradu Zagrebu

- Sanitarna inspekcija u Uredu za zdravstvo, rad i socijalnu skrb grada Zagreba.

Normativ broja sanitarnih inspektora određen je u omjeru jedan sanitarni inspektor na 15.000 stanovnika. Prema tom normativu u Hrvatskoj bi trebalo ukupno raditi 274 sanitarna inspektora, a krajem 2003. godine bilo ih je 214. Nedostaje 81 sanitarni inspektor.

Ovom utvrđenju nužno je dodati činjenicu da se u turističkoj sezoni poglavito na području «primorskih županija» višestruko poveća broj stanovnika – turista što situaciju s nedostatnim brojem sanitarnih inspektora čini još složenijom.

Dodatni problem u efikasnosti rada odnosno broju obavljenih kontrola čini nedostatak prijevoznih sredstava (automobila, sredstava za komunikaciju te otežana mogućnost ili gotovo potpuna nemogućnost da uredi državne uprave osiguraju određena sredstva za rad sanitarnih inspektora u noćnim satima subotom i nedjeljom).

Opremljenost sanitarnih inspektora sa sredstvima i priborom za brzo utvrđivanje i mogućnost osiguranja dokaza je također izuzetno oskudna i tek pred dvije godine uz pomoć Ministarstva zdravstva sanitarni inspektori opremljeni su sa termometrima za utvrđivanje temperaturnih uvjeta čuvanja namirnica.

Niti jedna služba Sanitarne inspekcije nije informatizirana te se podaci o radu inspekcije o objektima nadzora te drugi podaci od značaja za procjenu stanja u oblasti koju nadzire Sanitarna inspekcija ne mogu efikasno i brzo koristiti sa ciljem usmjerenja rada na eliminiranje rizičnih faktora po javno zdravlje pučanstva.

DODATNE ORGANIZACIJSKE OKOLNOSTI KOJE PRIJEČE EFIKASNIJI RAD SANITARNE INSPEKCIJE

Sanitarna inspekcija ostala je jedina inspekcijska služba od šireg društvenog značaja organizirana u decentraliziranim tijelima uprave (uredi državne uprave u županijama i Ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb grada Zagreba). U tim tijelima obavlja se većina poslova iz nadležnosti sanitarne inspekcije. Jedan od problema ovakve organizacije što u ovakvom ustroju službama sanitarne inspekcije rukovode predstojnici ureda državne uprave koji uglavnom nemaju stručno usmjerenje u oblasti zdravstva ili prirodnih znanosti i nisu u stanju sagledati značaj i ulogu Sanitarne inspekcije, uslijed čega su sanitarni inspektori u radu obično prepušteni sami sebi i vlastitoj inicijativi što ima za posljedicu steriotipnost u radu.

Stručno usavršavanje bilo putem doškoloavanja ili polaska usmjerenih edukacija vrlo se rijetko i nedostatno osigurava najviše usljed nedostatka sredstava pri uredima državne uprave za troškove dnevnica i službenih putovanja.

Međutim, pored svih navedenih poteškoća u sadašnjoj organizaciji rada i opremljenosti sanitarne inspekcije, prvenstveno zahvaljujući zalaganju i entuzijazmu većeg dijela sanitarnih inspektora služba sanitarne inspekcije uspije promptno i učinkovito odgovoriti na sve češće i prisutnije opasnosti po javno-zdravstveni interes poduzimanjem mjera za koje je ovlaštena kako u preventivnom smislu tako i u smislu sprečavanja i suzbijanja posljedica incidenata po zdravlje većeg broja ljudi.

NEŠTO O POGLEDU NA OVU PROBLEMATIKU U KONTEKSTU PRIDRUŽIVANJA I ČLANSTVA REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU

Novo razdoblje u organizaciji, djelokrugu i načinu rada sanitarne inspekcije neminovno slijedi tijekom procesa pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji. Zaštita zdravlja se nalazi u fokusu zanimanja novog Ustava Evropske unije, a i u Pravnoj stečevini. Zbog toga su brojna pitanja vezana uz nadležnost sanitarne inspekcije pokrivena u raznim djelovima pravne stečevine EU, kao i Direktivama i odlukama Europskog vijeća i komisije.

Ovo razdoblje označiti će životnu bitku za opstanak ukupnog javnog zdravstva i njegovih institucija pa tako i sanitarne inspekcije, kao dijela preventivno zdravstveno korpusa. Smatramo da se odlučujuća bitka mora voditi na postavkama učenja barda preventivne medicine prof. dr. Andrije Štampara, čije postavke i zasadi na sreću i u velikom dijelu razvijenih zemalja svijeta u posljednje vrijeme doživljavaju renesansu.

Od našeg ukupnog angažmana na očuvanju tradicije javnog zdravstva i njegovih institucija u Hrvatskoj, zavisiti će i ukupan uspjeh u očuvanju i daljnjem razvoju ove oblasti u okviru nove državne zajednice.

Sada je posebno aktualno da se osmišljeno i znalački iskoriste sve mogućnosti počam od korištenja sredstava iz predprisutnih fondova te odabira pravih konzultanata kako bi se institucionalno ojačao sustav i pripremio na uspješnost djelovanja u novim uvjetima.

U nastavcima razmatranja ove problematike uslijediti će detaljniji osvrti i eventualno polemičke rasprave.